Η Λιβύη και η Τουρκική πολιτική

Βασίλης Μούτσογλου

π. Πρέσβης

Η Λιβύη είναι χώρα γειτονική της Ελλάδας, με κοινά θαλάσσια σύνορα και επομένως η χώρα μας έχει εύλογο ενδιαφέρον για μια ευνομούμενη, δημοκρατική και ευημερούσα Λιβύη. Προς τούτο, πριν από τη διεξαγωγή εκλογών είναι απαραίτητη η απόσυρση όλων των ξένων στρατευμάτων και δη των Τουρκικών, τα οποία παραμένουν εκεί προς διασφάλιση ότι το αποτέλεσμα των εκλογών θα είναι αυτό που επιθυμεί η Τουρκία.

Οι εκλογές του 2014 στη Λιβύη είχαν οδηγήσει στην εκλογή ενός κοινοβουλίου στο οποίο πλειοψηφούσαν οι οπαδοί του κοσμικού κράτους και οι φιλελεύθεροι. Το αποτέλεσμα δεν άρεσε στους ισλαμιστές του General National Congress (GNC) που είχε εκλεγεί το 2012, οι οποίοι και συνήλθαν εξωθεσμικά, αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν το αποτέλεσμα των εκλογών και αποφάσισαν την συνέχιση της εντολής που είχαν λάβει το 2012. Ένοπλοι υποστηρικτές του GNC κατέλαβαν την Τρίπολη και εξεδίωξαν το εκλεγμένο κοινοβούλιο στο Tobruk. Μια συμφωνία μεταξύ των δυο μερών οδήγησε στο σχηματισμό κυβέρνησης τριετούς διάρκειας υπό τον Saraj. Ο ΟΗΕ αναγνώρισε τη νομιμότητα της κυβέρνησης αυτής.

Τον Απρίλιο 2019 οι στρατιωτικές δυνάμεις της ανατολικής Λιβύης υπό τον αρχηγό του στρατού Haftar, επιχείρησαν την στρατιωτική κατάληψη της δυτικής Λιβύης. Ενώπιον της κατάστασης αυτής η κυβέρνηση Saraj κάλεσε την Τουρκία να προστρέξει σε βοήθεια. Η Τουρκία αποδέχθηκε με αντάλλαγμα την υπογραφή συμφωνίας καθορισμού ΑΟΖ μεταξύ των δυο κρατών. Η Τουρκία με τις στρατιωτικές της δυνάμεις συνέβαλε καθοριστικά στη διατήρηση του ευνοϊκού για την ίδια καθεστώτος στην Τρίπολη. Ο ΟΗΕ ανάρτησε τη συμφωνία στους καταλόγους, ωσάν να επρόκειτο για μια συνήθη συμφωνία μεταξύ δυο κρατών παρόλο που σύμφωνα με τη UNCLOS τα δύο μέρη δεν είχαν κοινό θαλάσσιο σύνορο και το καθεστώς της Τρίπολης δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι εκπροσωπούσε το κράτος της Λιβύης. Η Τουρκία συνέχισε να υποστηρίζει την Τρίπολη και αργότερα, τον Μάρτιο του 2020 όταν το καθεστώς Saraj εξαπέλυσε την επιχείρηση «Καταιγίδα Ειρήνης» εναντίον του ανατολικού τμήματος, και συνέβαλε στην αρχική κατίσχυση της επιχείρησης. Η στρατιωτική βοήθεια της Τουρκίας έγινε κατά παράβαση του εμπάργκο όπλων που είχε επιβάλει ο ΟΗΕ.

Για την επίλυση της κρίσης στη Λιβύη, η διεθνής κοινότητα έχει καθορίσει ότι θα πρέπει να διενεργηθούν δημοκρατικές εκλογές και να αποσυρθούν τα ξένα στρατεύματα. Η απόσυρση των ξένων στρατευμάτων, κρίθηκε αναγκαία προκειμένου το αποτέλεσμα των εκλογών να γίνει καθολικά αποδεκτό, χωρίς την επανάληψη της εμπειρίας του 2014, δεδομένου ότι η Τουρκία τάσσεται υπέρ των ισλαμιστών που υποστηρίζουν τη συμφωνία περί καθορισμού ΑΟΖ.

Όπως προκύπτει από άρθρα των Murat Aslan και Burhanettin Duran που δημοσιεύθηκαν τον Ιούνιο-Ιούλιο 2021 στην ιστοσελίδα του SETA (Ίδρυμα Πολιτικών,

Οικονομικών και Κοινωνικών Ερευνών της Τουρκίας), η Τουρκία δεν πρόκειται να αποσύρει το στρατό της από τη Λιβύη αν δεν δοθεί λύση που ευνοεί την ίδια, και βάσει της οποίας θα παραμείνει σε ισχύ η τούρκο-λιβυκή συμφωνία για την ΑΟΖ.

Συγκεκριμένα αναφέρουν ότι κατά την Τουρκία, η επικυριαρχία του Haftar στα ανατολικά και η ύπαρξη ένοπλων ομάδων, υποστηρικτικών του Haftar στο νότο της χώρας, καταδεικνύει ότι το αίτημα των Δυτικών για την απόσυρση των τουρκικών δυνάμεων είναι άκαιρο. Όσο η υποστήριξη της Ρωσίας προς τον Haftar συνεχίζεται, η παραμονή της Τουρκίας στη Λιβύη, με την εξασφάλιση έτσι των ισορροπιών, παραμένει ως η μόνη εναλλακτική, καθόσον αφορά την Τουρκία.

Κατά τη δεύτερη συνάντηση στο Βερολίνο, γράφουν, η Τουρκία έθεσε επιφύλαξη στο αίτημα για την απόσυρση όλων των ξένων δυνάμεων και των μισθοφόρων από τη Λιβύη. Η αιτία που πρόβαλε είναι ότι τα τουρκικά στρατεύματα δεν μπορούν να εξομοιωθούν με τους μισθοφόρους τύπου Wagner αλλά μένουν εκεί βάσει συμφωνίας με την αναγνωρισμένη από τον ΟΗΕ κυβέρνηση Saraj. Προβάλλουν ότι η Τουρκία είχε επέμβει τότε για να σταματήσει την προέλαση του Haftar όταν καμιά άλλη χώρα δεν ανταποκρίθηκε στο κάλεσμα της κυβέρνησης Saraj.

Κατά την Τουρκία, όσο δεν απομακρύνονται οι μισθοφόροι και δεν δημιουργείται ένας ενιαίος στρατός, η διενέργεια των εκλογών της 24ης Δεκεμβρίου, καθίσταται δύσκολη. Στα ανατολικά, γράφουν οι αρθρογράφοι, οι ένοπλες ομάδες του Haftar που υποστηρίζεται από τη Ρωσία και τα ΗΑΕ συνεχίζουν να απειλούν την ενότητα και το μέλλον της Λιβύης.

Ο Haftar, συνεχίζουν, θέλει να αλλάξει το άρθρο του σχεδίου του συντάγματος του 2017 που απαγορεύει σε πρώην στρατιωτικούς και σε όσους έχουν διπλή υπηκοότητα να θέσουν υποψηφιότητα για την Προεδρία, και εμποδίζει τη διενέργεια δημοψηφίσματος για την αποδοχή του σχεδίου συντάγματος, το οποίο θα πρέπει να διεξαχθεί πριν από τις εκλογές Δεκεμβρίου. Κατά τους αρθρογράφους, η Τουρκία θεωρεί ότι όσο δεν τίθενται υπό έλεγχο οι στρατιωτικές ομάδες του Haftar, όσο υπάρχουν οι προϋποθέσεις για την εκλογή του ιδίου ή κάποιου υποστηριζόμενου από τον ίδιο και όσο αυτός ελέγχει το κοινοβούλιο στη Βεγγάζη, η μεταβατική περίοδος δεν μπορεί να λήξει με επιτυχία. Κατά την Τουρκία, δεν θα πρέπει να διανοηθεί κανείς ότι θα ήταν δυνατόν η Τρίπολη (δηλαδή η ίδια η Τουρκία) να παραμείνει θεατής στις προσπάθειες ανθρώπων όπως ο Haftar να κατευθύνουν τα πράγματα ώστε να θέσουν υποψηφιότητα και να ιδρύσουν ένα αυταρχικό καθεστώς. Η Τουρκία, λαμβάνοντας υπόψη ότι η στρατιωτική της παρουσία στη Λιβύη είναι νόμιμη, δηλώνει ότι δεν θα τον αποσύρει και ότι θα υποστηρίξει τη Λιβύη κατά τη μεταβατική περίοδο, συμβάλλοντας στην ασφαλή διενέργεια των εκλογών.

Σε αυτό το πλαίσιο πρωταρχικός στόχος της Ελλάδας θα πρέπει να είναι η προβολή της θέσης ότι δίκαιες και δημοκρατικές εκλογές δεν μπορούν να διεξαχθούν στη Λιβύη πριν από την αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων.